Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

ÖRÖKBEFOGADÁS HATÉKONY ÉS SZAKSZERŰ ELŐMOZDÍTÁSA

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A TOVÁBBKÉPZÉS CÉLJA

Célja

- ✓ a társadalmi-demográfiai változásokra reagáló,
- ✓ innovatív elemeket tartalmazó továbbképzések kialakítása és biztosítása,
- ✓ a területen dolgozó szakemberek továbbképzése,
- ✓ a szolgáltatásnyújtás folyamatainak eredményesebbé tétele,
- ✓ a dolgozók megtartása, a pályaelhagyás csökkentése és a területen dolgozók elismertségének növelése.

További cél a szociális és kapcsolódó szakmák közötti együttműködés kialakítása, erősítése, fejlesztése a továbbképzések biztosítása és lebonyolítása által.

BEMUTATKOZÁS, A TOVÁBBKÉPZÉS INDÍTÁSA

Bemutatkozás, tapasztalatok, motiváció, elvárások

- ✓ név
- ✓ foglalkozási terület
- ✓ klienskör
- ✓ feladatok
- ✓ gyakorlati tapasztalatok
- ✓ előzetes ismeretek
- ✓ a témához kapcsolódó nézetek
- ✓ a továbbképzéssel kapcsolatos motiváció
- ✓ a továbbképzéssel kapcsolatos elvárások

A TOVÁBBKÉPZÉS TELJESÍTÉSÉNEK FELTÉTELEI

- Záróteszt teljesítése.
- Hiányzásra vonatkozó előírások.

CSOPORTSZABÁLYOK

- Titoktartás
- Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet
- Részvétel: aktivitás, önkéntesség
- Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek
- Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb.

ÖRÖKBEFOGADÁS HATÉKONY ÉS SZAKSZERŰ ELŐMOZDÍTÁSA

Az **örökbefogadás célja** az, hogy annak a gyermeknek, akinek nincsenek vér szerinti szülei, vagy a szülők a gyermeket nem tudják, vagy nem akarják nevelni, végleges sorsrendezésként megfelelő,
nevelésére alkalmas szülőket biztosítson, mintha az örökbefogadók a vér szerinti szülei lennének.

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

Az örökbefogadást a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) szabályozza.

További, örökbefogadás tekintetében fontos szabályozás:

- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.)
- a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi LXXX. törvény
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.)
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (Nmr.)
- a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról szóló 29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet (Eszcsmr.)

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

Az örökbefogadás családjogi jogviszony:

A gyermek az örökbefogadók vér szerinti gyermekének **jogállásába** lép; az örökbefogadás az örökbefogadókkal szemben tartási kötelezettséget, rokoni kapcsolatokat keletkeztet.

A gyermek az örökbefogadók nevét viseli,
ezzel is megjelenítve a külvilág felé, hogy az örökbefogadó család részévé vált,
öröklési szempontból pedig **vér szerinti gyermekként** örököl az örökbefogadók után.

A GYERMEK ÖRÖKBEFOGADHATÓVÁ NYILVÁNÍTÁSA

- Amennyiben az örökbefogadhatóvá nyilvánítás feltételei fennállnak, a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítását haladéktalanul kezdeményezni kell.

- Az örökbefogadhatóvá nyilvánítás jogkövetkezményére a szülőt a nevelésbe vételt elrendelő határozatban figyelmeztetni kell.
  Ez a gyámhatóság feladata.

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS FAJTÁI

- **Nyílt örökbefogadás**
  - A szülő ahhoz járul hozzá, hogy gyermekét az általa ismert személy fogadja örökbe
  - A szülő hozzájárulhat gyermekének a házastársa általi örökbefogadásához, vagy rokon általi örökbefogadásához is.
- **Titkos örökbefogadás**
  - A szülő ahhoz járul hozzá, hogy gyermekét általa ismeretlen személy fogadja örökbe
  - Nem szükséges a szülő hozzájárulása, ha
    - a szülő elhunyt,
    - a bíróság megszüntette a szülői felügyeleti jogát,
    - a gyámhatóság örökbefogadhatóvá nyilvánította a gyermeket.
- **Örökbefogadás nevelőszülő által – lehet titkos vagy nyílt**

A GYERMEK ÖRÖKBEFOGADHATÓVÁ NYILVÁNÍTÁSA

Az örökbefogadhatónak nyilvánítás feltételei

A szülő önhibájából a gyermekével:

- nyolc hónapja nem tart rendszeres kapcsolatot, vagy
- három hónapon át semmilyen formában nem tart kapcsolatot,
- illetve életvitelén, körülményein nem változtat, és emiatt a nevelésbe vétel nem szüntethető meg, vagy
- lakó- és tartózkodási helyét az új lakó- és tartózkodási helyének hátrahagyása nélkül megváltoztatja, és az annak felderítésére irányuló intézkedések három hónapon belül nem vezetnek eredményre. [Ptk. 4:124. § (1) bek.]

A GYERMEK ÖRÖKBEFOGADÁSÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSE

Amennyiben a szakszolgálat munkatársa, továbbá a gyermeket gondozó intézmény szakmai vezetője, valamint a gyermekjogi képviselő észleli, hogy a gyermek **örökbefogadhatóvá nyilvánításának feltételei fennállnak**, javasolják a kijelölt gyámhivatal számára a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításának **hivatalból történő** megindítását.

ALAPELVEK

- a gyermek mindenekfelett álló érdekének szolgálata
- a gyermek családban nevelkedésének elve
- a gyermek egyéni szükségleteinek figyelembevétele
- titoktartás, az információk felelős kezelése
- az örökbefogadásban érintett felek önrendelkezése
- a részvétel elve
- az együttműködés elve

A GYERMEK ÖRÖKBEFOGADHATÓVÁ NYILVÁNÍTÁSA

Az örökbefogadhatónak nyilvánítási eljárás **kezdeményezése előtt** minden esetben szükséges annak vizsgálata, hogy a gyermek életkora, egészségi állapota, egyéb körülményei alapján **van-e esély** az örökbefogadására.

A GYERMEK ÖRÖKBEFOGADHATÓVÁ NYILVÁNÍTÁSA

Az egyéb körülmények vizsgálata (többek között):

- **testvérek száma:** ha a testvérek száma miatt nincs reális esély az együtt történő örökbefogadásra, a testvérkapcsolat minősége vizsgálandó a testvérek külön történő örökbefogadásához.
- **vér szerinti családi kapcsolatok:** a nem együtt nevelkedő, vagy felnőtt testvérekkel kapcsolattartás, hozzátartozókkal (leginkább nagyszülőkkel) kapcsolattartás vizsgálata.
- **traumatizált, bántalmazott** gyermek esetében annak vizsgálata, hogy a gyermek átgondozására pszichés állapota miatt van-e esély.
- **gyermek motiváltságának vizsgálata:** előfordulhat, hogy nagy életkorú gyermek tiltakozik az örökbefogadás ellen.

ÖRÖKBEFOGADHATÓVÁ NYILVÁNÍTOTT GYERMEKEK SZÁMA 2014-2019 KÖZÖTT

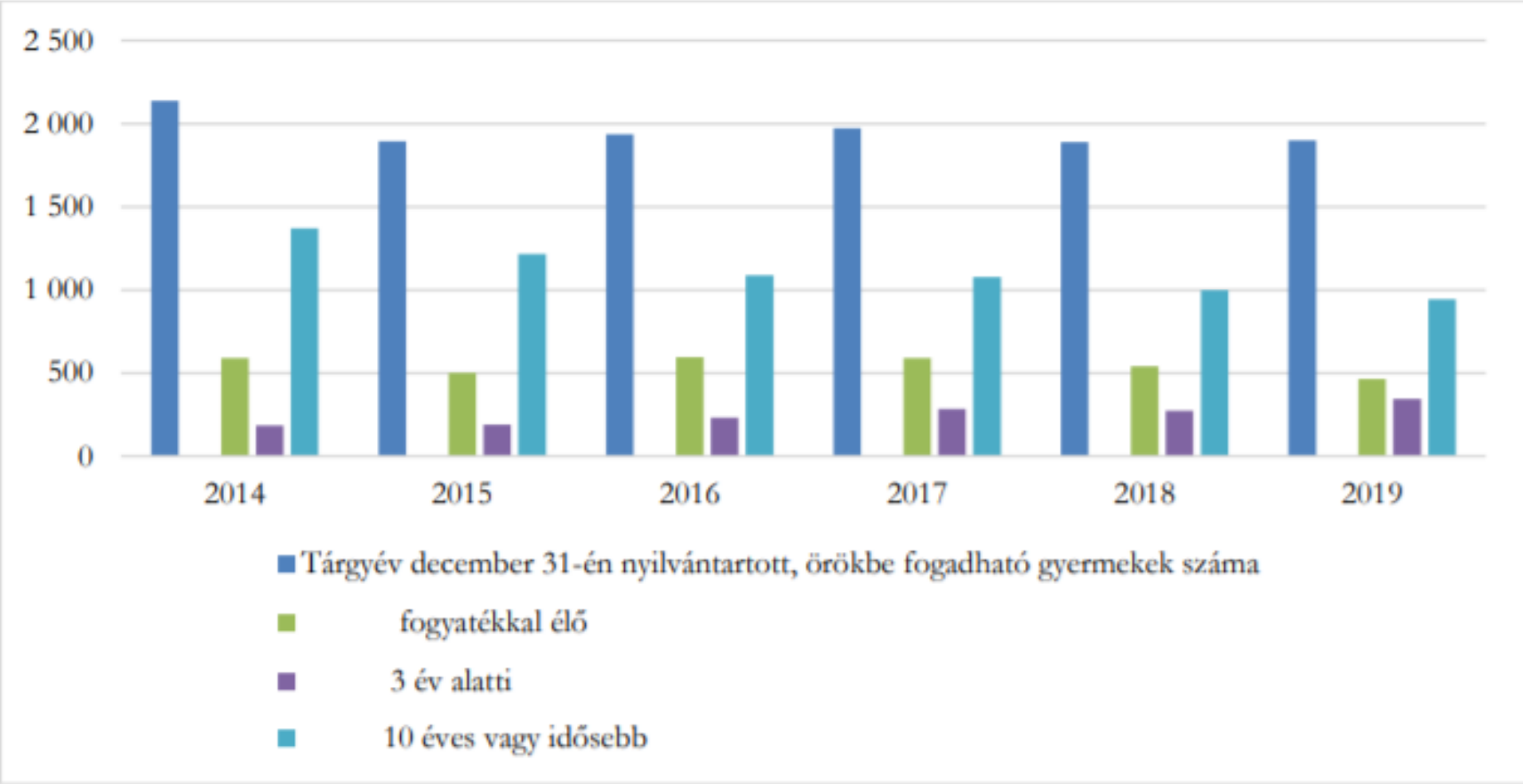

2016-tól jelentősen emelkedett a 3 év alatti gyermekek örökbefogadhatóvá nyilvánításának száma, és nagymértékben csökken a 10 év feletti gyermekek örökbefogadhatóvá nyilvánítása, tekintettel arra, hogy örökbefogadásukra **csak kevés esély van.** *(Forrás: KSH adatai, egyedi kérésre összeállítva)*

AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓK ALKALMASSÁGA

Az örökbe fogadni szándékozóknak kérelmük benyújtásakor többek között nyilatkozniuk kell az örökbefogadási **szándék indokairól**, valamint az örökbe fogadandó gyermekre, gyermekekre vonatkozó **elképzeléseiről**, ezen belül különösen:

- az általa örökbe fogadni szándékozott gyermekek **számáról** és arról, hogy vállalja-e **testvérek** örökbefogadását
- az örökbe fogadandó gyermek, gyermekek **koráról**
- arról, hogy vállalja-e **egészségi problémával** küzdő gyermek örökbefogadását.

ALKALMASSÁGI VIZSGÁLAT

Az örökbefogadási alkalmassági vizsgálaton személyes (orvosi és pszichológiai) és környezeti alkalmasság kerül felmérésre.

Az alkalmassági vizsgálathoz a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat

- megkeresi a háziorvost (és a szakorvost, amennyiben a jelentkezők egészségügyi állapota ezt indokolja),
- környezettanulmányt készít az örökbe fogadni szándékozók otthonában,
- elvégzi az örökbe fogadni szándékozók pszichológiai vizsgálat.

ALKALMASSÁGI VIZSGÁLAT

Az alkalmassági vizsgálat során az örökbe fogadni szándékozóknak **pszichológiai vizsgálaton** kell részt venniük, melyen a pszichológus feltárja, hogy…

a) az örökbefogadási szándék motivációja,

b) a család élethelyzete,

c) az örökbe fogadni szándékozó személy életkora és személyisége,

d) a gyermek nevelésével kapcsolatos elképzelése

…előreláthatólag biztosítja-e az örökbefogadandó gyermek harmonikus fejlődését, felnevelését.

ALKALMASSÁGI VIZSGÁLAT

A **háziorvosnak/szakorvosnak** nyilatkoznia kell arról, hogy az örökbe fogadni kívánó személy nem szenved-e:

a) a gyermek megfelelő ellátását is korlátozó testi, érzékszervi, értelmi fogyatékosságban,

b) pszichotikus zavarban,

c) alkoholfüggőségben,

d) kábítószer-függőségben,

e) olyan betegségben, amely miatt – akár időszakosan is – akadályozott a gyermekről való gondoskodás, illetve amely a gyermek fejlődését veszélyezteti.

FELKÉSZÍTÉS

- Amennyiben a vizsgálati eredmények alapján az örökbe fogadni szándékozó(k) örökbefogadásra alkalmassága javasolható, az örökbefogadási tanácsadó megszervezi az **örökbefogadói tanfolyamra** jelentkezést.

- 2018. január 1-jétől jelentősen megváltozott az örökbe fogadni szándékozók felkészítése, sok éve érlelődő szakmai cél valósult meg a korábbi 21 órás örökbefogadói tanfolyam **40 órás tanfolyami képzéssé** bővítésével, amely térítésmentesen elvégezhető.

AZ ÖRÖKBEFOGADHATÓ GYERMEKRE VONATKOZÓ DOKUMENTÁCIÓ ÖSSZEÁLLÍTÁSA

- A gyámhivatal az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárás megindításáról értesíti a **megyei (fővárosi) gyermekvédelmi szakértői bizottságot** a gyermekről összefoglaló vélemény elkészítése érdekében.
- A gyermekvédelmi szakértői bizottság a vizsgálatokat a megkereséstől számított 30 napon belül végezi el, és az **összefoglaló véleményt** rögzíti a Gyermekeink védelmében elnevezésű informatikai rendszerben.
- A **gyermekvédelmi gyám** a gyermek örökbefogadhatóvá válása előtt beszerzi a gyermek hiányzó egészségügyi, pedagógiai dokumentumait.

AZ ÖRÖKBEFOGADHATÓ GYERMEKRE VONATKOZÓ DOKUMENTÁCIÓ ÖSSZEÁLLÍTÁSA

- A gyermekvédelmi **szakértői bizottság orvosa** igazolást állít ki a gyermek aktuális egészségi állapotáról, a gyermek vizsgálata alapján, az anamnézis figyelembe vételével.
- A gyermekvédelmi szakértői bizottság **pszichológusa** (3 éven felüli gyermek esetében) a gyermek vizsgálata alapján – támaszkodva a korábbi szakvéleményekre is – pszichológiai véleményt készít a gyermekről.
- A gyermekvédelmi szakértői bizottság **gyógypedagógusa** gyógypedagógiai, fejlesztő pedagógiai véleményt készít a gyermek vizsgálata alapján, támaszkodva a korábbi szakvéleményekre is.

(Csak akkor szükséges, ha a gyermek fejlődési elmaradásai, illetve tanulásban való akadályozottsága indokolttá teszik.)

AZ ÖRÖKBEFOGADHATÓ GYERMEKRE VONATKOZÓ DOKUMENTÁCIÓ ÖSSZEÁLLÍTÁSA

- A gyermekvédelmi szakértői bizottság **szociális munkása** összeállítja a gyermek **vér szerinti hátterére vonatkozó dokumentációt**, melynek tartalma:
  - ✓ a vér szerinti szülők egészségügyi állapota, iskolázottsága, foglalkozása, életkörülményei, és kapcsolatuk alakulása a gyermekhez,
  - ✓ a gyermek testvéreinek kora, egészségügyi és mentális állapota, iskolázottsága, körülményei és kapcsolatuk alakulása az örökbe fogadandó testvérükhöz (amennyiben az örökbefogadásuk nem együtt történik).

AZ ÖRÖKBEFOGADHATÓ GYERMEKRE VONATKOZÓ DOKUMENTÁCIÓ ÖSSZEÁLLÍTÁSA

- A **gyermekvédelmi gyám** beszerzi:
  - ✓ a háziorvostól/szakorvostól a gyermek iratanyagából esetleg hiányzó – a gyermek egészségi állapotára vonatkozó – **dokumentumokat** (zárójelentések, leletek, a gyermek egészségügyi kis-könyve stb.)
  - ✓ 3 év alatti gyermekről a **gondozói jellemzést**, melynek tartalma az anamnézis, kronologikus élettörténet, különböző fejlődési területek fejlődésmenete és fejlődési szintje, melyet a gyermek gondozója, illetve nevelőszülője a nevelőszülői tanácsadó segítségével készít.
  - ✓ 3 év feletti gyermekről az óvodapedagógus, iskolai pedagógus által készített **pedagógiai véleményt**
  - ✓ amennyiben korábban készült, a Pedagógiai Szakszolgálat **szakvéleményét**
  - ✓ friss és korábbi **fotókat** a gyermekről

ILLESZTÉS

Az **„illesztés”** alapelve:

Nem az örökbefogadóknak keresünk örökbefogadható gyermekeket, hanem az örökbe fogadható gyermekeknek keressük a legmegfelelőbb örökbefogadó családot.

ILLESZTÉS

Az illesztést végző team tagjai:

- az örökbefogadási tanácsadó
- a gyermeket és a leendő szülőket ismerő pszichológus/ok
- a szakszolgálat örökbefogadásokért felelős vezetője
- a gyermekvédelmi gyám
- a nevelőszülői tanácsadó,
- a nevelőszülői hálózat szakmai vezetője vagy a gyermekotthon szakmai vezetője,
- a gyermek gondozója, nevelőszülője

ILLESZTÉS

Az illesztés folyamata

- A gyermek alapadatai (nem, életkor, egészségi állapot, egyéb szükséglet, stb.) alapján történő szűrés az alkalmassági határozattal rendelkező örökbe fogadni szándékozók nyilvántartásából.
- Jelentkezési sorrend alapján 3-10 örökbe fogadni szándékozó kiválasztása a szűrt listából.
- Az illesztési team tagjainak egyeztetése a 3-10 örökbe fogadni szándékozóból, a gyermek szükségleteinek leginkább megfelelő prioritási sorrend kialakítása érdekében.

SPECIÁLIS HELYZETEK, AMIKOR NEM KELL ILLESZTÉS

- Nyílt örökbefogadás
  - A szülő a házastársa vagy a rokona általi örökbefogadáshoz járul hozzá.
  - A vér szerinti szülő általa megismert örökbe fogadni szándékozók javára kíván hozzájárulni gyermeke örökbefogadásához.
- Örökbefogadás nevelőszülő által

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

A gyermek bemutatása nyílt örökbefogadás esetén

- A vér szerinti szülő engedélyével történhet, a gyermek tartózkodási helyén.
- Kórházban lévő gyermek esetében a vér szerinti szülő hozzájárulásával a kórházi szakszemélyzet (orvos, védőnő, stb.) tájékoztatja a leendő örökbefogadókat a gyermek egészségi állapotáról, fejlődéséről.
- Egyéb tartózkodási hely esetén a vér szerinti szülő – a birtokában lévő orvosi vélemények, dokumentációk alapján a tanácsadó bevonódásával – ad tájékoztatást a gyermek születési körülményéről és egészségi állapotáról.

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

- Idősebb gyermek nyílt eljárásban történő bemutatásakor is törekedni kell arra az esetleges csalódás elkerülése érdekében, hogy a gyermek ne tudja, hogy hozzá jöttek, és örökbe kívánják fogadni. Fontos, hogy a felnőttek ne csapják be a gyermeket.

- Törekedni kell arra, hogy minél több személyes benyomás alakulhasson ki a gyermekről.

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

- A **barátkozási folyamat célja**, hogy a gyermek és leendő szüleik annyira megismerhessék egymást, ami a kölcsönös elfogadással, szimpátiával megalapozhatja a jövőbeli szülő-gyermek kapcsolatot. A gyermek átélhesse azt, hogy a nevelője és leendő szülei együtt szeretik, és ő is megoszthatja köztük a szeretetét.

- Az ilyen **fokozatos kötődés átkapcsolás** nem okoz lojalitás konfliktust a gyermekben, különösen akkor nem, ha az örökbefogadás után sem szakad meg teljesen a két család közti kapcsolat. Erre ezért biztatnunk kell az örökbefogadókat.

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

A barátkozás folyamata

Az örökbefogadási tanácsadó az örökbe fogadni szándékozók – a gyermekkel kapcsolatos szakvélemények ismertetése utáni – **elfogadó nyilatkozatát követően** (a gyám engedélyével) haladéktalanul megszervezi a gyermek személyes megtekintését a jelentkezők számára.

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

- A gyerek az első alkalommal tehát **még nem tudja**, hogy hozzá jött valaki.
- Az örökbefogadók inkognitóban maradnak, de nem is mutatják be őket más szerepkörrel azonosítva őket (pl.: új tanácsadó néni stb.); mert az a gyermek **becsapásá**t jelentené, amit később leleplezhet, és ettől tovább sérülne az amúgy is sérülékeny bizalma.
- Javasolt **semleges helyet** (pl.: játszótér, játszóház, cukrászda; de pláza, üzlet ne legyen, mert ez az áruba bocsátást szimbolizálhatja a feleknek) választani erre az alkalomra.
- A lényeg, hogy a örökbefogadók a gyerekkel **ekkor még nem kerülnek kontaktusba.**

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

A szülők bemutatása a gyereknek

- A bemutatás helyszíne lehetőleg **a gyermek gondozási helye** legyen, ahol biztonságban érzi magát a nevelő vagy nevelőszülő jelenlétében.
- Ettől csak rendkívül indokolt esetben szabad eltérni!
- Ilyen eset lehet például, ha a nevelőszülő nem képes együttműködni a folyamatban.

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

A barátkozás sikeres kimenetelét megalapozó feltételek

- Megfelelő illesztés
- Az örökbefogadók előzetes, hiteles tájékoztatása a gyermekkel kapcsolatos minden rendelkezésünkre álló releváns információról.
- Az örökbefogadók megalapozott döntése.
- Elkötelezett, együttműködő nevelőszülő.
- Megfelelően felkészített gyermek.

A GYERMEK AZ ÖRÖKBE FOGADNI SZÁNDÉKOZÓKNAK VALÓ BEMUTATÁSA

- A barátkozás megfelelő tervezése, ütemezése: a gyermek szükségleteihez és napirendjéhez igazodó, a felekkel egyeztetett tervet (ütemtervet) készítünk.
- Jó együttműködés a szakemberek között.
- A barátkozást kísérő szakember intenzív jelenléte, aktív támogatása.
- A gyermek fogadására készen álló, a gyermek érzelmi szükségleteire, közeledési ritmusára, ráhangolódni képes, nem sürgető, türelmes örökbefogadók.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

- A gyermek megtekintése utáni **elfogadást követően,** először a gyermeket nevelő nevelőszülő vagy a gyermekotthon munkatársa és az örökbefogadók ismerkedjenek össze a gyermek bemutatása előtt!
- Az ő kölcsönös szimpátiájuk és együttműködési készségük nagyban megalapozhatja a barátkozás kimenetelét is.
- A gyermek gondozásával kapcsolatos fontos információkat is a nevelőtől tudhatják meg az örökbefogadók. A nevelőszülők együttműködését erősíti, ha partnernek tekintjük őket a folyamatban.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

- A **túl rövid barátkozásnak** ára van, amit megszenved a gyermek és a későbbi szülő-gyerek kapcsolat is.
- Előfordul, hogy egy-egy gyermek már az első napon mondja, hogy „én már elmennék velük”. Nem szabad a gyermek **„hasításának”** döntő jelentőséget tulajdonítani, mert az gyakran a kettős lojalitás feszültségének a tudattalan feloldási kísérlete lehet.
- De a **„végtelenített” barátkozás** is hordoz veszélyeket: bizonytalanságban tartja a gyermeket és túlfeszíti a felek tűrőképességét is.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

A gyermek felkészítése az örökbefogadásra

A gyereknek csak akkor szóljunk az örökbefogadási tervről, amikor a pszichológus javasolja: ha már van elfogadó örökbefogadó.

- **Nem szoronghat hónapokig** bizonytalanságban egy gyerek (nyolc-tíz nap elég általában a felkészítésre).
- Azt azonban már az örökbe fogadhatóvá válásukkor meg kell mondani a gyerekeknek , hogy **„a szülei nem jönnek többet, mert úgy döntöttek, hogy nem ők fogják felnevelni”.**
- A nevelőszülő pedig addig vigyáz a gyerekekre, amíg szükségük van az ő gondoskodására, de annak nagyon örülne, ha minden nevelt gyerekének találnák igazi szerető anyukát, apukát.”

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

A gyermeknek a szakember a nevelőszülő jelenlétében mondja el az **értelmi-érzelmi befogadó képességéhez** igazítva, hogy:

- Van egy néni meg egy bácsi, akik nagyon szeretnének gyermeket.
- Róla már sokat hallottak, látták a fényképét is, és épp ilyen kisgyerekről álmodtak. Szeretnék megismerni.
- Pár nap múlva eljönnének hozzájuk, hogy jobban megismerhessék egymást.
- Sokszor jönnek majd hozzájuk. Sok jó dolgot csinálnak majd együtt.
- Ne féljen, semmi olyan nem fog történni, amit ő ne akarna, és csak ha megszereti őket, akkor lehetnek ők egy család.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

Átgondozás nevelőszülői családból

A nevelőszülő feladatai:

- a gyermek múltjának megismerése, tiszteletben tartása, a gyermek élete legfontosabb eseményeinek megőrzése az élettörténeti könyv vezetésével,
- az örökbefogadás előtt annak jelzése, ha a nevelt gyermek fejlesztésére van szükség,
- a gyámhatóság értesítése, amennyiben a vér szerinti szülő felhagy gyermeke látogatásával,
- A gyermek felkészítése az elválás folyamatára és az örökbefogadás lehetőségére,
- a korának megfelelő identitástudat kialakítása a gyermekben: ki a nevelőszülő, és ki a vér szerinti szülő az életében,
- a gyermeknek a vér szerinti családjával való kapcsolata megszakadásával összefüggő veszteségélmény feldolgozása,

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

(A nevelőszülő feladatai)

- együttműködés a szakemberekkel és az örökbefogadókkal az átgondozás során,
- minden információ átadása a gyermek egészségi állapotáról, fejlődéséről, szokásairól, családi hátteréről,
- az ismerkedés folyamata során minden olyan tárgy átadása, amihez a gyerek ragaszkodik, vagy ami segítheti a beilleszkedését az új családjába (ruhák, kedvenc ágynemű, alvóállat, kedvenc játékok, korábbi ajándékok, gyerekrajzok),
- az átgondozás során a gyermekben felmerülő lelki problémák megértése és kezelése,
- a gyermek átszokását elősegítése azzal, folyamatosan átadja a gondozási műveleteket az örökbefogadóknak, ezzel párhuzamosan pedig háttérbe vonul,
- a nevelőszülői családban maradó gyermekek lelki gondozása.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

Átgondozás gyermekotthonból

Az átgondozás folyamata hasonló a nevelőszülői családból történő átgondozáshoz, ugyanakkor a gyermekotthonok napirendjéhez is igazodni kell.

Fontos, hogy a gyermekkel való találkozások alkalmával a többi gyermek ne legyen jelen, hogy az örökbe fogadni szándékozók az örökbefogadható gyermekre tudjanak koncentrálni.

A „karon ülő” - jellemzően 1,5 év alatti - gyermekkel a barátkozás inkább a csoport szobában, a többi gyermektől leválasztott részen, a gondozási feladatok átvétele mentén zajlik.

Előfordul, hogy félénkebb, zárkózottabb, nagyobb gyermeknek is szüksége van rá, hogy a csoportszobában szokja meg az „idegenek” jelenlétét, és csak a kontaktusfelvétel elfogadása után folytathatják az ismerkedést a csoporttól leválasztva.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

Az országos (megyék közötti) örökbefogadások sajátosságai

A megyei / fővárosi gyermekvédelmi szakszolgálatok első lépésként a saját illetékességükbe tartozó örökbe fogadni szándékozók közül keresnek a gyermek számára megfelelő örökbefogadó szülőket.

Amennyiben az illetékességükbe tartozó megyében a gyermek életkora, neme, egészségi állapota alapján a szakemberek nem találnak a nyilvántartásban a gyermek számára megfelelő, őt elfogadó örökbe fogadó szülőket, akkor a Családokért Felelős Tárca Nélküli Miniszter hatáskörében működő országos örökbefogadást elősegítő szerv keres a gyermek számára olyan örökbefogadó szülőket, akik vállalják más megyében nevelkedő gyermek örökbefogadását.

2020. október 6-tól, amennyiben az országos örökbefogadást elősegítő szerv az örökbefogadási alrendszerben nem talál olyan más megyéből örökbefogadást vállaló házaspárt, aki a gyermek számára ajánlható, a szakszolgálat előmozdíthatja a gyermek egyedül örökbe fogadni szándékozó személyek általi örökbefogadását, feltéve, hogy az a gyermek érdekében áll.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

A nemzetközi örökbefogadás sajátosságai

A nemzetközi örökbefogadás a Gyermekjogi Egyezmény értelmében ultima ratio jellegű, tehát utolsó megoldásnak kell lennie. Az államok kötelesek aktív intézkedéseket tenni annak biztosítására, hogy minden lehetséges erőfeszítés megtörténjen annak érdekében, hogy a gyermek megfelelő gondozása a saját hazájában történjen.

A Hágai Egyezmény egyik fontos elve az, hogy az örökbe fogadni szándékozók nem közvetlenül jelentkeznek örökbefogadásra, hanem az országuk központi hatósága által meghatalmazott szervezeteken keresztül.

Magyar állampolgárságú, de külföldön szokásos tartózkodási hellyel rendelkező örökbe fogadni szándékozók nemzetközi örökbefogadás keretében fogadhatnak örökbe gyermeket Magyarországról.

A külföldi örökbe fogadni szándékozó személy kiválasztásáig a szakszolgálat és az országos örökbefogadást elősegítő szerv folyamatosan figyelemmel kíséri, hogy az örökbefogadási alrendszerben van-e a gyermek számára megfelelőnek látszó hazai örökbe fogadni szándékozó személy. A külföldi örökbe fogadni szándékozó személy tájékoztatását követően a hazai örökbefogadásra a nemzetközi örökbefogadás sikertelensége esetén van ismét lehetőség.

AZ ÁTGONDOZÁS MÓDSZERE, MENETE, ALAPELVEI

A szakemberek együttműködése a folyamatokban

A gyermek hazai, vagy ha ez nem lehetséges, nemzetközi örökbefogadásának elősegítése érdekében az a szakszolgálat, amelynek illetékességébe a gyermek tartozik, az a szakszolgálat, amelynek illetékességébe az örökbe fogadni szándékozó személy tartozik, továbbá az országos örökbefogadást elősegítő szerv és a központi hatóság egymással folyamatosan együttműködik.

Kialakításra került az örökbefogadást segítő Egységes Örökbefogadási Nyilvántartás, amely a megyei (titkos és nyílt örökbefogadás elősegítése), az országos (országos örökbefogadást elősegítő szerv – titkos és nyílt örökbefogadás elősegítése), valamint a nemzetközi szint (nemzetközi örökbefogadási ügyben eljáró központi hatóság – csak nevelésbe vett gyermek örökbefogadását elősegítve) együttműködését jelenti.

A GYERMEK BEILLESZKEDÉSE AZ ÖRÖKBEFOGADÓ CSALÁDBA

Az **esetgazda/ tanácsadó** a barátkozás megkezdése után, – amikor a kapcsolat alakulása ezt már megalapozza, és a szülők is kérik a gyermek családba helyezését, – jelzi a szakszolgálat felelős vezetőjének a **kötelező gondozásba helyezés** tervezett időpontját, és megfogalmazza a szakszolgálat javaslatát a gondozásba helyezésre.

A javaslat tartalma:	Csatolt iratok:
- a gyermek bemutatásának és a barátkozás eltelt idejének tapasztalatai	- orvosi igazolás a gyermek egészségi állapotáról, pszichológiai vélemény
- a gondozásba helyezés tervezett időpontja	- az örökbe fogadni szándékozók alkalmassági határozata
	- aktuális környezettanulmány, orvosi igazolás, pszichológiai vélemény, jövedelemigazolás

A GYERMEK BEILLESZKEDÉSE AZ ÖRÖKBEFOGADÓ CSALÁDBA

A gyámhivatali meghallgatás megszervezése

- A gördülékeny ügyintézés érdekében a tanácsadó időpontot egyeztet a gyámhivatali ügyintézővel, erről tájékoztatja az örökbe fogadni szándékozókat, akiknek a személyes megjelenése **kötelező**.
- A **gyermekvédelmi gyám** lehetőleg személyesen jelenjen meg a gyámhivatalban, hogy a kérelmét azonnal benyújthassa.

A GYERMEK BEILLESZKEDÉSE AZ ÖRÖKBEFOGADÓ CSALÁDBA

A **30 napos kötelező gondozás nem próbaidő**, de lehetőség arra, hogy az örökbefogadási szolgálat szakemberei - kapcsolatban maradva a családdal - segíthessék a gyermek beilleszkedését, és a felmerülő nehézségek megoldását a szülőknek, valamint a megfelelő rutinok kialakítását a napirendben és a nevelésben.

A GYERMEK BEILLESZKEDÉSE AZ ÖRÖKBEFOGADÓ CSALÁDBA

- A kötelező gondozási idő alatt csak a gyermek oldaláról **indokolt esetben** kerül kapcsolatba a gyermek a nevelőszülőjével.
- Nézegetheti viszont a **fényképeket** az örökbefogadókkal a szeretett személyekről, helyszínekről, emlékekről.
- A **kapcsolatfelvételt a nevelőszülő nem kezdeményezheti**. Ez csak a szakemberekkel egyeztetve lehetséges, szükség esetén! Ekkor telefonon, web kamerán keresztül, vagy indokolt esetben az örökbefogadók otthonában is találkozhatnak. (Egységes Képzési Program 2017)

A GYERMEK BEILLESZKEDÉSE AZ ÖRÖKBEFOGADÓ CSALÁDBA

A kötelező gondozási idő megszakadása

- Amennyiben előre nem jelzett, a szülők számára nem elfogadható, és pszichológiai/orvosi megsegítéssel sem megoldható problémák vetődnek fel a gyermek egészségi állapotával, személyiségével kapcsolatban; illetve az együttélés során derül csak fény arra, hogy az örökbefogadók nem alkalmasak, vagy nem felkészültek az örökbefogadó szülői szerepre, a kötelező gondozási időt vagy a szülők kérése, vagy a szakszolgálat állásfoglalása alapján **azonnal meg kell szakítani.**
- Ebben az esetben a gyermek további elhelyezéséről a gyámhivatali határozatnak megfelelően **haladéktalanul** gondoskodni kell.

(Egységes Képzési Program 2017)

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS ENGEDÉLYEZÉSE

Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás főbb lépései

Kérelem

- az örökbe fogadni szándékozó személy és a gyermek, illetve törvényes képviselője egyetértő, kölcsönös kérelme
- gyermekvédelmi gyám írásban is előterjesztheti

Nyilatkozatok

- az örökbefogadással kapcsolatos lényeges kérdésekről
- az utánkövetésben részt vevő szervezettel való együttműködésről

A **gyámhivatal** az örökbe fogadni szándékozó személy alkalmasságáról

- a gyermekvédelmi szakszolgálat által megküldött dokumentumok,
- a környezettanulmány, illetve helyzetértékelés,
- a jövedelmi viszonyokra vonatkozó igazolás,
- az örökbe fogadni szándékozó (és házastársa) meghallgatása, valamint
- szükség szerint egyéb bizonyítékok alapján dönt.

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS ENGEDÉLYEZÉSE

(Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás főbb lépései)

A gyámhivatal 15 napon (újszülött gyermek esetében 8 napon) belül dönt a kötelező gondozási időre kihelyezésről.

A kötelező gondozási idő minimum 1 hónap.

A gyermek beilleszkedését a szakszolgálat (az örökbefogadási tanácsadó közreműködésével) figyelemmel kíséri, és a gondozási idő letelte után véleményét megküldi a gyámhivatalnak.

A gyámhivatal az örökbefogadás engedélyezéséről - az erre irányuló kérelem előterjesztésétől számított - 60 napon belül dönt, kivéve, ha az elrendelt kötelezőgondozási idő az 1 hónapot meghaladja, mert ebben az esetben a gondozási idő lejártát követő 30 napon belül szükséges a döntést meghozni.

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS ENGEDÉLYEZÉSE

Az örökbefogadást engedélyező határozat

A gyermek örökbefogadását engedélyező határozat – és ezzel az örökbefogadás - a véglegessé válása napjától válik hatályossá, tehát az örökbefogadás joghatásai ettől a naptól érvényesülnek.

Az örökbefogadást engedélyező határozat tartalmazza az örökbefogadás utánkövetésének időtartamát és gyakoriságát, valamint az utánkövetést végző szervezet vagy gyermekvédelmi szakszolgálat megnevezését.

Az örökbefogadott mind az örökbefogadóval, mind annak rokonaival szemben az örökbefogadó gyermekének a jogállásába lép.

Az örökbefogadott gyermek főszabály szerint az örökbefogadó családi nevét viseli. (Kivételesen megtarthatja a családnevét, illetve az örökbefogadó adhat új utónevet.)

Az örökbefogadott családi nevét és utónevét az örökbefogadás engedélyezésével egyidejűleg kell megállapítani.

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS UTÁNI CSALÁDGONDOZÁS

Az **utánkövetés** elsődleges célja nem az ellenőrzés, hanem az esetleges problémák időben való felismerése és kezelése, azaz a prevenció.

Fontos, hogy az utánkövetést végző szervezet és az örökbefogadó szülő között **együttműködés** alakuljon ki, így a szülő bizalommal fordulhat a szakemberekhez, ha probléma merül fel.

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS UTÁNI CSALÁDGONDOZÁS

A kötelező utánkövetés

- A gyermek örökbefogadása során a gyámhivatal és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatja a szülőket az utánkövetést végző szervezetekről.
- Az örökbefogadó **szülők választják ki**, hogy melyik szervezetnél igénylik a kötelező utánkövetést.
- Amennyiben a szülők nem választanak szervezetet vagy a szervezet nem vállalja az örökbefogadó család utánkövetését, akkor a **területileg illetékes szakszolgálat** végzi el az utánkövetést.

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS UTÁNI CSALÁDGONDOZÁS

Önkéntes utánkövetés lehetőségei

Az örökbefogadó szülőknek lehetőségük van önkéntes utánkövetést kérni a kötelező utánkövetések (az örökbefogadást engedélyező határozat véglegessé válását követően hat hónap, majd másfél év múlva) között és azok után is.

Ez a szolgáltatás azért jött létre, mert örökbefogadott gyermek esetén vannak tipikus nehézségek, élethelyzetek, amelyeknek a megoldása során a szülők sokszor tanácstalanok.

AZ ÖRÖKBEFOGADÁS UTÁNI CSALÁDGONDOZÁS

Néhány nehézség, amelyek során a szülők önkéntes utánkövetést igényelnek:

- Családba kerülés: sírás, alvási- és evési problémák, szülővé válás, nevelőszülőtől való elválás
- Koraszülöttség miatti problémák, környezeti ártalmak következtében fellépő fejlődési lemaradások
- Hogyan, mikor mondjuk el az örökbefogadást?
- Érzelemregulációs problémák örökbefogadott gyermekeknél
- Közösségbe kerülés
- másság kezelése, csúfolódás, beilleszkedési nehézségek, tanulási problémák, magatartási problémák
- Kamaszkor, identitás kérdései, vérszerinti gyökerek keresése

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

